

เทศน์เช้า วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันพระ เห็นใหม่ พระพุทธรูป พระจากข้างนอก พุทโธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พระจากใน หัวใจ พระจากข้างนอก พระจากข้างในนะคนไม่เข้าใจนะ คุณิ เวลาบอกเห็นใหม่ เวลาอยู่ที่บ้าน พระอรหันต์ในบ้าน พ่อแม่นี้เป็นพระอรหันต์ของลูก เป็นพระอรหันต์ของลูกนะ แต่ถ้าเป็นคนอื่นล่ะ เพราะคนอื่นเขาเป็นบุคคลธรรมดาใช่ไหม แต่เป็นพระอรหันต์ของลูกเพราะอะไร เพราะว่าให้กำเนิดมา เลี้ยงมา เชิดชูมา นี่พระอรหันต์ของลูก พระอรหันต์ต้องเป็นผู้ที่สิ้นกิเลสสิ..

แต่ถ้าตามธรรมดา เป็นพรหมของลูก เป็นพรหมวิหาร ๔ พ่อแม่จะรักลูกมาก รักลูกด้วยความเมตตา นะ รักลูกด้วยพรหมวิหารเลย ไม่ต้องการสิ่งตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น เห็นใหม่ เป็นพระอรหันต์ของลูกเพราะอะไร เพราะเวลาทำอนันตริยกรรม เห็นใหม่ ทำพระพุทธเจ้าให้หือเลือด ทำสังฆเภทฆ่าพ่อฆ่าแม่ นี่เป็นอนันตริยกรรม เห็นใหม่ นี่พระอรหันต์ของลูก พระจากภายนอก

พระจากภายในของเรา ผู้ที่เรามาเกิด เกิดจากไข่ของมารดา ทางวิทยาศาสตร์บอกเราเกิดมาจากพ่อจากแม่ ไข่..เราเกิดจากพ่อจากแม่ ในโลกสมมุตินี้เราเกิดมาจากพ่อจากแม่ พ่อแม่เลี้ยงเรามา พ่อแม่มีบุญคุณมาก เห็นใหม่ เราเกิดจากพ่อจากแม่ แต่ถ้าเป็นโดยกรรมนะ จิตนี้มันเกิดมาจากกรรม เพราะจิตปฏิสนธินี้มาปฏิสนธิในไข่ของมารดา ถ้าไม่มีปฏิสนธิจิต คุณิ ครอบครัวยุคนี้เป็นหมันนะ เขามีไข่เหมือนกัน เขาก็มีทุกอย่างพร้อมกัน แต่ทำไมไม่มาเกิดล่ะ? อันนั้นมันเป็นกรรมของแต่ละบุคคล กรรมนี้ไม่เหมือนกัน

ถ้ากรรมไม่เหมือนกัน พระจากภายในคือความรู้สึกของเรา พระจากภายในนี้ ถ้าเราชาวพุทธ เห็นใหม่ พระจากภายนอกเป็นประเพณีวัฒนธรรม ประเพณี เห็นใหม่ ประเพณีของโลก แล้วประเพณีของพระอริยเจ้า เห็นใหม่ ประเพณี อริยประเพณี

อริยประเพณี เห็นใหม่ ชุคควัตร อริยประเพณี ประเพณีนี้เพื่ออะไร เพื่อย้อนกลับมา

“คำโพธิ์” เวลาเขาคำโพธิ์กัน โพธิ์นี้คำโพธิ์ คำโพธิ์ก็คำมาเพื่อหัวใจของเรา ความรู้สึกของเรา จะเกิดในหัวใจของเรา เรากราบพระๆ เห็นใหม่ เรากราบพระ กราบที่ไหน?

ถ้ากราบพระนะ กราบถึงพระองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กราบถึงพุทธรูปคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ กราบถึงเมตตาคคุณ ธรรมคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่โดยสมมุติ เราต้องมี สมมุติที่ไปกราบไหว้ใหม่ ต้องมีพระพุทธรูป ถ้าเราไม่มีพระพุทธรูปจะไปกราบอะไร เราไม่มีที่หมาย เห็นใหม่ หมายตรงนั้นว่าที่นี้เป็นตัวแทนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นรูปเคารพ แต่เวลา กราบขึ้นมา เรากราบถึงเมตตา ปัญญา เมตตาคคุณ ปัญญาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะอะไร เพราะวางธรรมวินัยไว้ให้สังคัมรมเย็นเป็นสุข ให้พ่อแม่ ให้ครอบครัวนี้มีความร่มเย็นเป็น สุข สิ่งนี้มาจากไหน? มาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยไว้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ตรัสรู้ธรรมมีวิมุติสุข ใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพ้นจากทุกข์ไปก่อน แล้วประเพณี.. เพราะสร้างสมบุญญาธิการมากถึงเป็น พระพุทธเจ้า เห็นใหม่ พระโพธิสัตว์สร้างบุญญาธิการมหาศาล ถึงว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทุกๆ องค์ทำอะไร? ประเพณีทำอะไร?

ถึงออกบิณฑบาต วางธรรมและวินัยไว้เพราะอะไร เพราะให้ภิกษุได้คั่นคว่ำ ภิกษุเป็นนักรบ เห็นใหม่ ไม่มีอาชีพ อาชีพของเราสัมมาอาชีพะคือมรรคในหัวใจ แต่เวลาเลี้ยงชีพ เลี้ยงชีพด้วยการ บิณฑบาต เลี้ยงชีพด้วยปลีแข้ง

เวลาเป็นคฤหัสถ์ขึ้นมา เห็นใหม่ เรานึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธ พระ ธรรม พระสงฆ์ เราจะทำบุญกุศลของเราเพื่ออะไร เพื่อทานบารมี ทานบารมีเพื่อเปิดความหมักหมม ของใจ ถ้าใจมีความหมักหมม ใจมีความทุกข์ยากหัวใจ ใจจะมีความหมักหมม ความทุกข์เกิดจากที่นี้ เวลาเราปล่อยออก เราเปิดออก เราสละออกไป สละทานออกไปก็เหมือนสละความตระหนี่ถี่เหนียว สละความที่คับแคบในหัวใจออกไป การสละทานอย่างนี้ สละทานมา สละทานเพื่อบุญกุศลของเรา

เพราะเวลาเราสละทาน เราต้องนบใส่ศิระ เห็นไหม ของนี้ถวายพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ของนี้
เพื่อบูชาคุณองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วถวายพระสงฆ์ไปเป็นตัวแทน เห็นไหม พระสงฆ์ได้
ยังชีพจากทาน

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ประเสริฐมาก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ปัญญาเลิศ
มาก เห็นไหม ให้ทุกๆ คนได้ประโยชน์มาจากศาสนา ให้ทุกๆ คนได้ประโยชน์จากศาสนานะ ศาสนา..
ทุกคนได้ประโยชน์จากศาสนา แล้วได้อยู่ทุกๆ คน

ภิกษุ เวลาทำขึ้นมาแล้ว บิณฑบาตเลี้ยงชีพด้วยปฐิแข่ง แล้วทำความสงบของใจขึ้นมาไหม?
แล้วได้เปิดปัญญาในหัวใจขึ้นมาไหม? ถ้าเปิดปัญญาหัวใจขึ้นมา คุณสิ พระเจ้าพิมพิสาร เห็นเจ้าชาย
สิทธัตถะออกมาจากราชวัง เห็นไหม ถึงกรุงราชคฤห์ พระเจ้าพิมพิสารคิดว่ามีปัญหาขึ้นมา ให้กองทัพ
ครั้งหนึ่ง บอก “ไปเอาราชบัลลังก์คืน” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ไม่ใช่! นี้ออกมา
แสวงหาโมกขธรรมโดยแท้จริง” พระเจ้าพิมพิสารขอสัญญาไว้ข้อหนึ่ง

“ถ้าตรัสรู้แล้วขอให้กลับมาสอนด้วย”

เวลาเจ้าชายสิทธัตถะออกไปคั่นคว่าอยู่ ๖ ปี เวลาย้อนกลับมาสอนพระเจ้าพิมพิสาร เห็นไหม
จนพระเจ้าพิมพิสารเป็นพระโสดาบันขึ้นมา เป็นพระโสดาบันขึ้นมาก็เข้ากระแส เห็นไหม สิ่งที่เรา
กระแส สิ่งที่เราเป็นภิกษุ เราเลี้ยงชีพขึ้นมา แล้วเราทำอะไรขึ้นมาในหัวใจของเรา ถ้าปัญญานะ
ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นมาจากหัวใจของเรา เห็นไหม วิธีนะ

เราอยู่ในบ้านของเรา เห็นไหม เราเช็ด เราถู เราทำความสะอาดในบ้านของเรา เราเป็นคนทำ
ความสะอาดในบ้านของเราใช่ไหม บ้านของเราถ้าใครเป็นคนที่มันนิสัยเรียบร้อย นิสัยดี จะทำให้
บ้านเรือนตัวเองสะอาด ใครที่ไม่รู้จักวิธีรักษาบ้านตัวเอง ไม่รู้จักรักษาบ้านของตัวเอง ไม่เคยจะทำความ
สะอาดในบ้านของตัวเอง บ้านตัวเองจะสกปรกโสโครกในบ้านของตัวเอง

ใจก็เหมือนกัน เห็นไหม ภิกษุเวลาเลี้ยงชีพด้วยปฐิแข่งขึ้นมา แล้วรักษาใจของเราให้สะอาด
หรือเปล่า? ถ้ารักษาก็เหมือนทำความสะอาดในบ้านของเรา เห็นไหม ต้องมีศีล มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมา

ถ้าบ้านของเราสะอาด บ้านของเราน่ารื่นรมย์ ใครผ่านมาบ้านของเราเขาก็อยากอยู่อาศัย อย่างที่บ้าน
คนนี่ใครเป็นคนเจ้าของรักษา ใครเป็นคนดูแล แล้วถ้าเป็นคนดูแล เราจะเก็บกวาดอย่างไร เราทำ
อย่างไร เราสอนเขาได้ เรามีเครื่องมือทำความสะอาด เรามีเครื่องดูดฝุ่น เรามีทุกอย่าง ทำความสะอาด
ในบ้านของเราได้หมดเลย

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าจิตของเรา ถ้าเราทำความสะอาดบ้านของเราแล้ว ทำไมเราจะสอนคนอื่น
ไม่ได้ นี่ปัญญามันเกิดขึ้นมาอย่างไร ปัญญามันเกิดขึ้นมาจากใจดวงนี้ พุทโธ พระในหัวใจ มันทำ
ความสะอาดพระในหัวใจให้สะอาดขึ้นมา เห็นไหม นี่ผู้สว่างผู้ใสในหัวใจของเรา ถ้าผู้สว่างผู้ใสใน
หัวใจของเรา เราทำความสะอาดบ้านของเรา ทำไมเราจะสอนคนอื่นทำความสะอาดบ้านของเขาไม่ได้

ถ้าบ้านสกปรก คุณ มีแต่ความรกรุงรังในหัวใจ หยากไย่เต็มไปในหัวใจเลยเพราะมีแต่ความ
ทุกข์ความร้อน ในหัวใจมีแต่ความเจ็บปวดแสบร้อนในหัวใจ เกิดมามีแต่ความทุกข์ต่างๆ ทั้งนั้นเลย
แล้วเราจะไปสอนใครให้พ้นจากทุกข์ล่ะ เพราะหัวใจเราก็อทุกข์ ความสะอาดเห็นไหม

พระในหัวใจจะเกิดขึ้นมาด้วยการกระทำของเรา ถ้าเกิดจากการกระทำของเรา เราเกิดมาใน
ศาสนานี้ เห็นไหม เราเกิดมา การเกิดขึ้นมาเกิดมาพบพุทธศาสนา เกิดเป็นมนุษย์นี่เป็นอริยทรัพย์
ทรัพย์อันนี้สำคัญมาก เกิดเป็นคนนี้สำคัญมากเลยเพราะอะไร เพราะร่างกายมันบีบคั้นตลอดเวลา

เกิดมาเป็นคนนี่นะ โรคหิวมันมีประจำตัวเราตลอดไปนะ มันต้องหาเครื่องอาศัยตลอดไป เห็น
ไหม นี่เฉพาะโรคหิวนะ แต่เวลาโลกเขาเกิดขึ้นมาแล้ว เขาไปมองแต่สมบัติจากภายนอก เห็นไหม มัน
เป็นปัจจัยเครื่องอาศัยทั้งหมดเลย แต่ถ้าโรคหิวอันนี้มันบีบคั้นเข้ามาให้เราสติ เห็นไหม นี่เราจะค้นหา
พระจากภายในของเรา เพราะอะไร?

เพราะพระมันทุกข์ พระเรานี้ ความรู้สึกนี่มันทุกข์ หัวใจนี่มันทุกข์ ถ้าหัวใจมันทุกข์ ทุกข์นี่มัน
เกิดขึ้นมาได้อย่างไร แล้วทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่ แล้วทุกข์ดับไป ทุกข์ต้องดับไปได้ ถ้าทุกข์ดับไป
ไม่ได้ ถ้าพูดถึงมรรคผลในสมัยพุทธกาลนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นพระอรหันต์

ขึ้นมา แล้วในปัจจุบันนี้ทำไม่ได้แล้ว หมดกาลหมดสมัย แล้วเรามีทุกข์ใหม่ล่ะ? เราต้องมีความเจ็บปวดแสบร้อนในหัวใจใหม่ล่ะ?

สิ่งใดที่เกิดขึ้นมาได้ สิ่งนั้นต้องทำความสะอาดได้ใช่ไหม ทุกข์เกิดขึ้นมาหัวใจของเราได้ ทุกข์ก็ต้องหายไปจากหัวใจของเราได้โดยมรรคญาณ แต่นั่นมันไม่ใช่อย่างนั้นสิ เราไม่เข้าใจแล้วเราไม่ยอมรับ บ้านเราสกปรก แล้วเราก็กเอาแต่ความสกปรกทับถมเข้าไป แล้วบ้านมันจะสะอาดขึ้นมาได้อย่างไร?

เวลาทำบุญขึ้นมาก็ทำบุญประเพณี เห็นไหม ประเพณีนี้เป็นเครื่องบอกเครื่องชี้นำเข้ามาในหัวใจ เพราะประเพณีเห็นไหม ยืมสยาม ยืมมาจากไหน ยืมจากหัวใจของเรา ยืมมาจากชาวพุทธนะ เราออกมาจากหัวใจ พวกเราทำทุกอย่างมาจากหัวใจ มันออกมาจากความรู้สึก ออกมาจากความจริงใจ เห็นไหม เราไม่ได้เสแสร้ง เราไม่ได้ปั้นแต่งออกมา มันถึงออกมาจากความจริงใจ

แล้วถ้าความจริงใจอย่างนี้ เห็นไหม ประเพณีวัฒนธรรมแล้วย้อนกลับใจ เราย้อนกลับเพราะเราจะค้นคว้าขึ้นมา ไปวัดวัดกันที่ไหน วัดกันที่หัวใจใจ หัวใจข้อวัตรปฏิบัติ คุณิ วัดไหนสะอาดร่มเย็น วัดไหนน่ารื่นรมย์น่าอยู่ เห็นไหม เพราะข้อวัตรปฏิบัติเขาดี ถ้าวัดไหนเขามีแต่ความสกปรก มีแต่ความโสโครกเพราะเขาไม่สนใจเขาเลย เขาเอาแต่ตัวเขารอด เห็นไหม ตัวเขารอดจะรอดได้อย่างไร มันรอดไปไม่ได้หรอก เพราะคนสังคมนมนุษย์ สังคมพึ่งพาอาศัยกัน

“สังฆะ” สังฆะ เห็นไหม สงฆ์ ๔ องค์ขึ้นไปเป็นสงฆ์ เวลาสงฆ์ขึ้นมา ทำสังฆกรรมขึ้นมา สังฆกรรมเห็นไหม เป็นสังฆกรรม เป็นสิ่งต่างๆ เวลาทำบุญกุศลขึ้นมา เราทำกุศล ทำตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้บุญมากที่สุด เป็นเนื่อนานบุญของโลก เนื่อนานบุญนะ! เราทำบุญกัน เราต้องการเนื่อนานบุญ เวลาเราหว่านพืชไป เราต้องการที่ปลูกพืชที่ดี นี่ก็เหมือนกัน เป็นเนื่อนานบุญของโลก เห็นไหม เนื่อนานบุญของโลกของเขา นี่ตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าลงมา พระปัจเจกพุทธเจ้าลงมา พระอรหันต์สาวก พระอรหันต์ต่างๆ ลงมา จนถึงที่สุดแล้วถ้าสงฆ์.. ในการประพฤติปฏิบัติ เราไม่มีที่พึ่ง เห็นไหม สังฆะๆ ที่ว่านี้

เพราะสังฆะเป็นสาธารณะ สังฆะเป็นธรรมกับสาธารณะ เป็นเรื่องของสงฆ์ เป็นเรื่องของ ส่วนกลาง ไม่มีบุคคลเข้าไปยุ่ง บุคคลเป็นผู้ที่เห็นแก่ตัว บุคคลเป็นผู้มีกิเลส เห็นไหม แต่ถ้าบุคคล วงการนั้นผู้ไม่เห็นแก่ตัว ผู้ไม่มีกิเลส ถ้าทำหัวใจของตัวเองให้สะอาดบริสุทธิ์ขึ้นมาได้ มันก็เป็นสงฆ์ ขึ้นมา สงฆ์ๆ อยู่ที่ไหน?

สงฆ์อยู่ที่ใจใจ สงฆ์อยู่ที่ความเป็นไป สงฆ์อยู่ที่ว่ามรรคญาณมันทำลายกิเลสออกมาจากหัวใจ แล้วตั้งแต่พระโศดบันขึ้นขึ้นไปนี้เป็นสงฆ์ เห็นไหม สงฆ์องค์แรกของโลก เวลาองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักๆ เห็นไหม พระอัญญาโกณฑัญญะเข้าใจ “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้น เป็นธรรมดา” เห็นไหม ทุกข์มีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สรรพสิ่งนี้มีเป็นธรรมดา

“สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับเป็นธรรมดา”

ธรรมดาเลย มันเป็นธรรมดาของเรา แต่เราเป็นทุกข์ เราไม่ธรรมดาเพราะเราแบกหาม เราแบก รับ เห็นไหม แต่มันไม่ธรรมดาเพราะอะไร เพราะเราเกิดมา เรามีตัวเราขึ้นมา ถ้าเราไม่มีตัวเราเอง ไม่มี ความรู้สึก เราจะไปแก้ไขที่ไหน เราจะไปแก้ไขคนอื่น เราได้ประโยชน์อะไร

ดูสิ อากาศมันมีความทุกข์ความร้อนไปกับเราไหม ภูเขาเลากา ฝนตกแดดออก เห็นไหม ดูสิ ต้นไม้มันขึ้นมาเจริญงอกงามขึ้นมา มันเป็นทุกข์กับเราไหม ไม่มีใครเป็นทุกข์กับเราเลย! หัวใจเรา ต่างหากที่เป็นทุกข์! หัวใจเรานี้แบกรับ เห็นไหม ความทุกข์เกิดจากที่นี่ ถ้าย้อนกลับมาที่ย้อนกลับมา ที่นี่ ย้อนกลับมาที่เรานะ

เรื่องของสังคม เรื่องของโลกนี้เป็นสภากรรม เกิดมาร่วมกัน เกิดมาสังคมเจริญรุ่งเรือง สังคม มีความร่มเย็นเป็นสุข เราเกิดมาในสังคมนั้นเราก็มีความร่มเย็นเป็นสุข สังคมนั้นมีแต่การแก่งแย่ง สังคมนั้นมีแต่ความทำร้ายกัน เราไปเกิดในสังคมนั้น เราก็เป็นความทุกข์ อันนี้เป็นสภาวะกรรมที่เรา ไปเกิดในสังคมอย่างนั้น

แต่ในปัจจุบันนี้เราเกิดในสังคมชาวพุทธ เห็นไหม ที่อื่นเขาจะเดือดร้อนขนาดไหน แต่สังคม ของเราจะมีการให้อภัยกัน จะมีเพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้อภัยต่อกัน เพราะเราเอาชนะ

ตนเอง เอาชนะความเหี้ยมยำเ้า เอาชนะหัวใจของเรา ถ้าชนะหัวใจของเราได้ เห็นไหม เราเห็นโทษของมันนะ คนอื่นชนะ คูสิ บ้านเราสะอาด บ้านเราทำความสะอาด แล้วบ้านเขาเต็มไปด้วยความสกปรก มันต่างกันขนาดไหน?

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราทำความสะอาดของเราในหัวใจของเราแล้ว มันไม่มีสิ่งต่างๆ จะเอาโรคเอาเปรียบใคร มันจะไปเอาเปรียบใครได้ละ มันก็เป็นความสะอาดบริสุทธิ์ มันเป็นความสิ่งต่างๆ ที่จะเจือจางคนอื่นได้ เราไม่มีสิ่งใดๆ เลย เราไม่มีอาหารในมือของเราเลย เราจะไปให้เด็กมันได้อย่างไร เราไม่มีอะไรในหัวใจของเราเลย เราจะเอาอะไรไปเจือจางเขา เราไม่มีสิ่งใดๆ จะเจือจางเขา เราเองเราก็อหิว ร้อน เราเองเราก็อกระหาย เราก็อหิวกระหาย แล้วเราจะเอาอะไรไปเจือจางคนอื่นละ?

แต่ถ้าหัวใจมันอิมเต็ม เห็นไหม อิมเต็มเพราะใคร? อิมเต็มเพราะความพอใจ อิมเต็มเพราะความรู้สึกของหัวใจใจ ไม่ใช่อิมเต็มเพราะกินอาหารนะ อาหารนี้มันเลี้ยงกระเพาะ อาหารนี้ ต่างๆ นี้ บัจจุบันมันลงไปในกระเพาะอาหารเท่านั้นละ แต่ความรู้สึกนี้มันยิ่งกว่าอาหารอีก มันอิมเต็มขึ้นมาได้ เห็นไหม นี่พระในหัวใจ

พระจากภายนอก เราก็อกราบพระ เราก็อกราบพระพุทธรูป เราทำความสะอาดนี่เราได้บุญกุศลนะ เรารักษา เราเคารพบูชาของเรา เคารพบูชาที่เคารพด้วยหัวใจ เวลาเราก็อกราบพระ เราให้กราบถึงพระ ไม่ได้กราบไปที่วัตถุ เห็นไหม เป็นสิ่งที่เขาหล่อหลอมขึ้นมาขึ้นมานั้นเป็นสมมุติ ต้องมีนะ ไม่ใช่ปฏิเสธว่าไม่มี ต้องมีที่สมมุติให้เคารพ เราถึงจะมีที่เป้าหมายไป เป้าหมายว่ากราบตรงนี้ๆ

แต่เวลาพระรูปองค์เรานะ ไปอยู่ในป่าไม่มีหอรอก ใครจะแบกพระไปด้วย เวลากราบก็นึกถึงพระพุทธรูปเจ้าอยู่ที่นี่ กราบพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ กราบ เห็นไหม ตาเป็นเทียน นิ้วมือเป็นรูป สิ่งต่างๆ เป็นดอกไม้รูปเทียน แล้วก็กราบไปด้วยหัวใจ หัวใจกราบให้ มันเคารพมันซึ่งในหัวใจ มันซึ่งมันซาบซึ่งในหัวใจ ยิ่งอยู่ในความสงบสงัดยิ่งมีความสุขขึ้นมา มันจะซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามหาศาลเลย

ความจริงจ้งออกมาจากใจ เห็นไหม พุทธะอยู่ที่นี้ พระในหัวใจของเราค้นหาให้เจอ นั่งกันอยู่นี้ พระคนละองค์ เห็นไหม ความรู้สึกมีทุกๆ คน เห็นไหม แล้วหามาจากไหนล่ะ หามาจากที่นี่ วันพระ เคารพจากพระภายนอก แล้วเคารพจากพระภายใน แล้วเราจะเป็นคนที่ประเสริฐขึ้นมา แล้วเราจะมี ความสุขของเราขึ้นมา เอวัง